

**1999 ETNİK ÇATIŞMALAR SONRASI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER (UNMIK-UNITED
NATIONS MISSION IN KOSOVO) GEÇİCİ YÖNETİMİNDE KOSOVA'NIN
DURUMU
*****

**AFTER ETNIC WAR, THE CONDITIONS OF THE KOSOVO UNDER UNITED
NATIONS TEMPORARY ADMINISTRATIONS**

İbrahim ÜSTÜN*

Kosova'da 1980'lerde başlayan etnik mücadele, 1999'da NATO'nun askeri harekati ile sona erdirilmiş, Birleşmiş Milletler "UNMIK" olarak geçici yönetim görevini üstlenmiştir. Bundan sonraki süreç çok uluslu, çok dinli ve çok kültürlü bir yapıya sahip olan Kosova'nun imarı idi. Tabii ki bu çok zor bir işti. Çünkü bunca yıl beraber yaşamalarına rağmen, birbirlerine karşı uyguladıkları politikalar, yaşanan savaş ve zulümler bunu güçleştiriyordu. Arnavutlar, Sırplarla birlikte yaşamayı istemiyor, bunu bazı sovenler, diğer etnik gruplar için de söylüyorlardı. Yeni Dönem, Kosovalı Türkler için yeni başlangıçlar demektir, ancak zaman içerisinde yaşanan olaylar ve gelişmeler, Bu dönemde de Türklere çok rahat bir hayat sağlamadığını gösteriyordu.

**A. KOSOVALI TÜRKLERİN, TÜRK DİLİNİ VE KENDİLERİNİ KABUL ETTİRME
MÜCADELESİ**

Daha ilk günden işler Türkler ve Türk Dili açısından ters gitmeye başladı. UNMIK Kosova Özel Temsilcisi Fransız Bernard KOUCHNER, UNMIK 1999/1 numaralı 25.07.1999 tarihli ilk yönetmelikle o güne kadar Kosova'da resmi dil olarak kullanılan Türkçe'nin sonunu hazırlıyor, kanunların İngilizce, Arnavutça ve

---

* Erzurum Emniyet Müdürlüğü, Emniyet Amiri.

Sırp Hırvatça yayınlanacağı düzenliyordu.¹ Yine bu genelge ile "Kosova'da Geçerli Kanun" olarak 24 Mart 1999'dan önceki kanunlar olarak kabul edilmişti.² Bu aşamada, Türkçe'nin resmîyetinin önü kapatılmış oldu. Çünkü, 1974 yılındaki Kosova Anayasası ile verilen dil eşitliği ve bu anayasanın 230. maddesinde belirtilen "Bölge organlarının yasaları ve başka kural ile genel belgeleri "Kosova SÖB Resmi Gazetesi" nde özdeş metinler üzere Arnavut, Sırphırvat ve Türk dilinde yayınlanır." şeklinde belirtilen haklar, 22 Mart 1989 yılında darbe yemiş ve bunu izleyen 10.03.1993 tarihli Sırbistan Meclisi'nin kararıyla yürürlükten kaldırılmıştır.³

Yugoslavya Sosyalist Federatif Cumhuriyeti zamanındaki Türk Dili'nin tarihi gelişimine bir göz atmak gerekir. Bu konu ile ilgili daha ilk sayısında Yeni Dönem'de İskender Muzbeg⁴'in "Kosova'nın Yeniden Yapılanmasında Türk Dili ve Yazısının Hak Eşitliği" konulu bir yazısı bulunmaktadır. Bu yazısında Türk Dilinin Kosova'da kapınlar önünde geçirdiği dönemleri anlatarak en son " 1969 yılında çıkarılan Kosova Anayasa Kanunu özerkliğin ulusal yanı ve rolünü ortaya koymuştur. Bu Anayasa Kanunu'na göre kendi geçmişlerinde birbirine bağlı Arnavut, Sırp, Türk ve Karadağlılar (Temel İlkeler-I) her bakımdan eşit haklara sahiptirler.(...), onların özgürce gelişme ve ulusal özellikleri, dili, kültürü, tarihi edebiyatı, sanatı ve diğer özellikleri belirtme hakkı garanti edilmiştir.(Madde 9); Arnavut, Sırp Hırvat ve Türk dilinin ve bu dillerin yazılarının hak eşitliği sağlanmıştır.(Madde 10, Fıkra 1)"⁵ diye yazıyordu.

1974'te çıkarılan Kosova Sosyalist Özerk Bölge Anayasası'nda da; "Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi'nde, Arnavut, Sırp-Hırvat ve Türk dillerinin ve bunların yazılarının eşit haklılığı sağlanır.(Birinci Bölüm, Genel Bilgiler, Madde:5); Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi'nde milletler ve milliyetler her şeyde eşit haklıdırlar ve

¹ Mahir YAĞCILAR, Türk Demokratik Birliği'nin, 1 Haziran 2000 tarihli Bernard Kouchner'e gönderdiği mektup, *Yeni Dönem Gazetesi*, Sayı:18, Prizren, 2000, s.10

² Altay Suroy RECEPOĞLU, "Dilimiz", *Yeni Dönem*, Sayı:21, 29 Haziran 2000, Prizren, s.4

³ İskender MUZBEG, "Dilimiz Yaşıyor, Yaşayacak", *Yeni Dönem*, Sayı:11,20 Nisan 2000, Prizren, s.4

⁴ İskender MUZBEG; Tan gazetesinde gazeteciliğe başlayan, Çevren, Çığ, Kuş ve son dönemde, Yeni Dönem gazetesinde insan hakları, kültür konularında yazılar yazan, Kosova Türk Yazarlar Birliği üyesi, yazar, şair, bilim adamı.

⁵ İskender MUZBEG, "Kosova'nın yeniden Yapılanmasında Türk Dili ve Yazısının Hak Eşitliği", *Yeni Dönem*, Sayı:1, Prizren-Kosova, 1999, s.4

aynı hak ve görevleri vardır. Milletler ve milliyetler eşit haklılığının gerçekleşmesi dolayısıyla, bunların serbest gelişmesi ve ulusal özellikleri, dil, kültür, tarih ve diğer belirtilerinin ifade edilmesi hakkı garanti edilmiştir.(Birinci Bölüm, Genel Bilgiler, Madde:4);⁶ Yine bu anayasanın Bab IV Dil ve Yazıların Eşitliği Madde:217 ise; "Kosova Sosyalist Özerk Bölgesi'nde, Arnavut ve Sırp-Hırvat dili ve yazıları eşit olarak kullanılır. Türklerin de yaşadıkları yerlerde Türk dili ve yazısı da eşit olarak kullanılır"⁷ şeklindedir.. Bu bölümün devam eden maddeleri 218, 219, 220 ve 221'de yine dil eşitliğini, eğitim dillerini ve bunların nasıl olacağı konuları düzenlenmiştir. Bu düzenlemeler Türklere Türkçe eğitim imkanı vermiş, her türlü ortamda Türkçe'nin eşit olarak kullanılmasını Anayasal bir güvenceye kavuşturmuştur.

Bu hakların tekrar geri alınması için, TDB (Türk Demokratik Birliği Partisi), KTTGKK(Kosova Türk Tabur Görev Kuvvet Komutanlığı), Türk Esgüdüm Bürosu ve Türk Dernek ile kuruluşları, 1999 yılı Ağustos ayından başlayarak, bir seferberlik içerisinde "Türk Diline Resmîyet kazandırılması"nı Türk diline ayrıcalık yapılmamasını ,Türk dilinin günlük hayatta kullanılmasını, UNMIK, KFOR (Kosovo Force), AGİF (OSCE-Avrupa Güvenlik İşbirliği Teşkilatı), yerel yönetimler ve milletlerarası kuruluşlardan sözlü ve yazılı istemişlerdir. Tüm Bu çalışmalar sonucunda, UNMIK 1999/24 sayılı ve 12 Aralık 1999 tarihli yeni bir düzenleme kuralı çıkarmıştır. Bu kural "Kosova'da Geçerli Olan Kanun"u düzenlemektedir. Buna kuralın 1. maddesine göre 22 Mart 1989 tarihinden önce yürürlükte olan kanunlar geçerlidir. Buna göre Türkçe eşit olarak kullanılmalıdır.⁸ Ancak o dönem Birleşmiş Milletler Kosova Sorumlusu Fransız Bernard KOUCHNER, 12 Aralık tarihinde çıkardığı 25 sayılı genelge ile, 1 sayılı ve 25 Temmuz 1999 tarihli genelgenin 5. maddesinin ikinci fıkrası dışındaki hükümleri iptal etmiştir. İptal edilmeyen 5. maddenin 2. fıkrası ise Türkçe'nin resmi kullanılmasını kaldıran hükümdür. Bu fıkra UNMIK kararlarının, genelgelerinin

⁶ Kosova Sosyalist Özerk Bölge Resmi Gazetesi, No:4,Priştine, 1974,s.51

⁷ Kosova Sosyalist Özerk Bölge Resmi Gazetesi, No:4,Priştine, 1974,s.74

⁸ MUZBEG, "Dilimiz Yaşıyor, Yaşayacak", s.4

Arnavutça, Sırpça ve İngilizce yayınlanacağını düzenliyordu.⁹ Bu düzenleme Türklerin sorunlarının ve mücadelelerinin başlangıcını oluştuyordu. UNMIK ve AGİT'in Türk toplumu temsilcileri ile yaptıkları birçok görüşmede bu konu gündeme gelmiş, tüm Türk Dernekleri, Türk Demokratik Birliği, Kosova Türk Temsil Kurulu temsilcileri ve Türk basını bunun mücadelesini vermiştir. Türk dilinin kullanılması demek, Kosova'da Türklerin var olduğunun kabul edilmesi anlamına gelmekte idi, bunu Ferhat Derviş anlamlı bir şekilde açıklamaktadır: "Esas bizler sayımlara çıkmamakla ne kaybediyoruz sorusunu, çıkarsak ne kaybediyoruz sorusuna bağlamak gerekir. Çıkarsak Türkçe'yi kaybederiz. Bundan, buralarda daha değerli bir varlığımız var mı? Tabii ki yoktur. Türkçe'yi kaybetmek, varlığımızı yok etmek demektir. Buralarda gözle görünen Türk kültürü, gelenek ve görenekleri ve bizim için en değerli olan eğitimimizi hoş görmeyen bazı grupların amacı da budur. Bizler buranın bir parçasıyız. Buralarda yüzlerce yıllar dilimizle, dinimizle, mimarimizle, örf ve adetlerimizle, beslenme tarzımızla varız, daha çok yüzyıllar buralarda var olacağız."¹⁰

Bu mücadelede uzun bir süreç devam etmiş, kanuni olarak bazı şeyler elde edilmişse de, bunlar UNMIK tarafından ilk etapta uygulamaya konulmamıştır.

1 Haziran 2000'de TDB Başkanı Mahir Yağcılar'ın Kouchner'e gönderdiği mektuptan sonra, on iki Türk Parti ve Derneğinin "...UNMIK özel bir genelge (decret) ile Kosova'da Türklerin Arnavut, Sırp ve diğer milletlerle eşit haklara sahip olduğu, Türk dilinin ve yazısının Kosova'da resmi dil olduğunu düzenlemeli. Kosova statüsünün saptanmasından önce getirilecek olan Anayasa ve kanunlarda Türk dili ve yazısının diğer dillerle eşit olması öngörülmesi. Anayasa ve kanunların hazırlanmasında Türklerin temsilcilerinin katılması sağlanmalı. Kimlik, pasaport gibi tüm diğer şahsi evrakların Türkçe yazılması, resmi makamlarda kullanılan mühürlerde diğer dillerle beraber Türkçe'nin de eşit kullanılması. Tek sözle Türk topluluğu en azından 1974 Kosova Anayasası ve bundan sonra çıkarılan kanunlarla düzenlenen haklara sahip olmalıdır. Prizren, 26

⁹ RECEPOĞLU, "Dilimiz", s.4

¹⁰ Ferhat DERVIŞ, "Türkler Burada Kendi Kültürleri ile Vardır", *Yeni Dönem*, Sayı:24, 20 Temmuz 2000, s.8

Haziran 2000" şeklinde isteklerinin belirtildiği bir mektup gönderilmiştir.¹¹ Yine Altay Suroy 26 Ocak 2000 tarihinde, Bernard Kouchner'e bir mektup yazmıştır.¹² Tabii ki bu arada, yapılan bu çalışmalara muhalefet edenler de yok değildi. Kosova Türk Halk Partisi Başkanlık, adına Nurten Birda'nın, Yeni Dönem'de çıkan bildirisi, kimlerin muhalefet ettiğini açık olarak ortaya koymaktadır: "...bağımsız bir gazete olan "Yeni Dönem" in Türk kültürüne yapacağı hizmetten memnuniyet duyuldu. Dilimizi, özümüzü ve kültürümüzü yaşatacak Kosova'da yaşayan Türklerin örneksel bir gazetesi olacak diye. Ne var ki, çok geçmeden sözünü ettiğimiz gazetede Türk Halk Partisine (THP) ve özellikle bu partinin başkanı Sn. Sezair Şuayip'e saldırılarda bulunuldu. Sadece Sezair değil, bu arada UNMIK'in en yüksek temsilcileri de nasibini aldı bu saldırılardan, önce Sezair Şuayip'e neler dendi görelim: Sezair, biz Kosovalı Türkleri temsil edemezmiş, bu adamın UNMIK'te, Prizren Belediyesi'nde, Pristine'de...vb. ne işi varmış, gibi sorular, sualler. Bernar Kouchner'e gelince, o da Türkçe'mizin Kosova'da resmi dil olarak kullanılmasına karşı koyuyormuş, Türk Demokratik Birliği'nden ve Prizrenli bazı aydınlardan gönderilen uyarılara kulak asmyormuş, daha neler neler... ama bir gerçek var. Bazı aydınlarımız çok rahatsız bu günlerde. Bir örnek verelim ister misiniz? Mesela Altay Suroy, o denli asabileşmiş ki Kosova'da BM Geçici Sivil Yönetim Yönetmeni Sn. Bernard Kouchner'in hakkında Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinde dava açacakmış. (Altay Suroy'un Bernard Kouchner'e yazmış olduğu Mektup/Letter, Yeni Dönem, Sayı:7, 26 Ocak 2000) "Vay Kouchner'in haline Vay!"¹³ Bernard Kouchner'de, gönderilen bu mektuplara kayıtsız kalmamış ve cevap vermiştir. Altay Suroy'un 12 Mart 2000 tarihinde, Bernard Kouchner'e göndermiş olduğu mektuba, Kouchner'in:"...1974 yasasına göre bütün Tüzükleri ve de diğer dokümanları tüm resmi dillere çevrilmesinden yana yani aynı fikirde olduğumuzu söylemeliyim. Nasılsa sizinde bildiğiniz gibi UNMIK'in çok kısıtlı bir bütçesinin olduğu ve bu nedenden dolayı bize bu önemli çeviri için gereken parayı

¹¹ "Kosova Türk Dernek ve Kuruluşları'nın 26 Haziran 2000 Tarihli Ortak İfadesi", **Yeni Dönem**, Sayı: 22, 6 Temmuz 2000, s.1

¹² Altay Suroy RECEPOĞLU, " Mektup/Letter", **Yeni Dönem**, Sayı:7, 26 Ocak 2000, Prizren, s.4

¹³ Nurten BİRDA, "Vay Kouchner'in Haline Vay!", **Yeni Dönem**, Sayı:8, 9 Şubat 2000, Prizren, s. 12

300 1999 ETNİK ÇATIŞMALAR SONRASI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
(UNMIK-UNITED NATIONS MISSION IN KOSOVO) GEÇİCİ
YÖNETİMİNDE KOSOVA'NIN DURUMU

ayırılmamaktadır."¹⁴ şeklinde cevap verirken, Türkçe'nin kullanılmasını UNMIK'in bütçesine bağlamaya çalışmaktadır.

Dil konusundaki mücadelenin her alanda devam ettirilmesiyle birlikte, Kouchner de her geçen gün Türklere karşı geri adım atmaya başlamıştır. BM Genel Sekreteri Özel Temsilcisi ve BM Kosova Misyonu (UNMIK) Başkanı Bernard Kouchner, Kosova Türk Demokratik Birliği (TDB) Genel Başkanı Mahir Yağcılar'a, Kosova Türklerinin haklarıyla ilgili gönderdiği güven mektubunda, Ağustos ayında Pristine'de Türk temsilcilerle yapılan görüşme sırasında varılan anlaşmayla uyumlu olarak, ileride Türklerin haklarının sağlanması konusunda görüşmelerin devamını istediği ve Türklerin 1974 anayasasındaki haklarını koruyabileceklerini belirtiyordu. UNMIK Başkanı'nun TDB Genel Başkanı'na gönderdiği açık mektubun ilişiginde, Türklerin haklarıyla ilgili olarak UNMIK tarafından önerilen belge de yer alıyordu. Misyonun sunduğu taahhütname ile Türk topluluğunun yaşadığı belediyelerde Türkçe eğitim sağlanacak. UNMIK, Kosovalı Türklere vereceği kimliklerin diğer dillerin yanı sıra Türkçe olarak da düzenleyecek. UNMIK'in Yönetmelikleri de Türkçe yayınlanacaktı.¹⁵

Bu mektup trafiğinin yanı sıra, Türk Toplumunu temsilcileri ile UNMIK arasında çeşitli toplantılar da yapılmıştır. 12.12.2000 tarihinde UNMIK tarafından, Türk Toplumunu temsilcileri ile Consultations With Turkish Community (Türk Topluluğuyla Konsültasyon) adı verdikleri bir toplantı düzenlenmiştir. Bu toplantıda Türk toplumunun sorunları olarak: UNMIK tarafından çıkarılan yönetmelik ve diğer düzenleme kurallarında Türklerin varlığı ile ilgili bir maddenin yer almadığı, Türklerin bulunduğu Belediyelerde Türkçe'nin diğer dillerle eşit bir şekilde kullanılması, yerel seçimler sonucunda Türklerin bulunduğu tüm belediyelerde meclislere Türk temsilcilerin atanması gerektiği söylenerek, eğitim alanındaki sorunlar anlatıldı. İskender MUZBEĞ burada yaptığı konuşmada "...UNMIK regülasyonlarına, uygun yerlerde Türk ve Türkçe kelimelerini eklemekle Türk varlığı somut olarak belirtilmeli, böylece hukuki

¹⁴ Bernard KOUCHNER, "Sayın Altay Suroy" başlıklı mektup, *Yeni Dönem*, Sayı:16,25 Mayıs 2000, Prizren, s.1

¹⁵ "Kosova'da Türklere Eşitlik", *Yeni Dönem*, Sayı:33, 21 Eylül 2000, Prizren, s.1

boşluk ortadan kaldırılmalı..."¹⁶ diyerek, Türkçe'nin ve Türklüğün nasıl kabul edilebileceğini ortaya koymuştur.

Bu mücadeleleri Türkiye Cumhuriyeti tarafından da desteklenmiştir. Dönemin Dışişleri Bakanı İsmail CEM, BM Genel Sekreteri'ne hitaben bir mektup yazarak, Kosova'daki Türklerin durumu ve Türkçe'nin Resmi Dil olarak kabul edilmesi konusunu , bu mektupta işlemiştir.¹⁷ Ayrıca, BM Kosova Özel Temsilcisi Bernard Kouchner, Ankara'da Dışişleri Bakanı İsmail Cem ile görüşmüştü¹⁸, Dışişleri Bakanı Kosova Türk Temsil Kurulu ve Türk Demokratik Birliği temsilcilerini de kabul etmiştir.¹⁹

Tabii bu arada, mücadele Sivil Kayıtlar'a katılmama gibi kampanyalarla desteklenmiştir. Bu kampanyaları boşa çıkarmak için UNMIK ve AGİT de boş durmamıştır. Sahte Türkçe kayıt formları çıkartarak, Türkleri kayıt etmeye çalışmışlardır. Bununla ilgili Yeni Dönem Gazetesi sahibi Mehmet Bütüş şunları söylemektedir: "Şimdi kayıt formları "kirli oyunu" ortada. Bizleri aldatmak istiyorlar. Neden kirli oyun diyoruz? Çünkü Türkçe hala resmi dil değil. Eğer Türkçe resmi dil değilse nasıl o kayıt formları resmi olabilir? Bütün oyun burada. Misal olarak kaydınızı yapmaya gidiyorsunuz. Sağolsunlar orada sizi çok hoş ve Türkçe konuşan arkadaşlar karşılıyor. Aylardır sorduğunuz "Türkçe kayıt formları geldi mi?" sorusuna "Evet" cevabı alacaksınız. Ancak, Türkçe kayıt formu doldurduğunuzda ve imzaladığınızda, diğer kayıt formu da dolduruluyor ve sizin imzanız isteniyor. Ondan sonra size iki kupon veriliyor. Türkçe olmayanı orijinal ve Türkçe olanı sahte. Çünkü dilimiz resmi değilken, o kayıt formları nasıl orijinal olabilir? Böylece siz kaydınızı yaptırıyorsunuz ancak sahte ve geçersiz belgede.

¹⁶ İskender MUZBEG, "Toplantılar, Toplantılar..", **Sofra Dergisi**, Sayı:8, (Ocak-Şubat), Mamuşa-Prizren, 2001, s.10

¹⁷ İsmail CEM'in, "Sayın Genel Sekreter", başlıklı mektubu, **Yeni Dönem**, Sayı:22, 6 Temmuz 2000, Prizren, s.1

¹⁸ "Kosovalı Türklerin Sorunları Görüşülüyor", **Yeni Dönem**, Sayı:26, 3 Ağustos 2000, Prizren, s.1

¹⁹ "Türkiye Kosova'daki Türklerin Durumundan Memnun Değil", **Yeni Dönem**, Sayı:26, 3 Ağustos 2000, Prizren, s.1

302 1999 ETNİK ÇATIŞMALAR SONRASI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
(UNMIK-UNITED NATIONS MISSION IN KOSOVO) GEÇİCİ
YÖNETİMİNDE KOSOVA'NIN DURUMU

Yarın kimliğinizi ve pasaportunuzu almaya gideceksiniz. Türkçe olmasını isteyeceksiniz. "Türkçe resmi dil değil ki!" cevabını alacaksınız"²⁰.

Bütün bu çalışmalar meyvesini vermiş, Kosovalı Türkler için Türkçe sivil kayıtlar başlatılmış, iki yıldır TDB'nin ve diğer Türk Derneklerinin verdikleri mücadele bir zaferle neticelenmiştir.²¹ Türklerin bulunduğu belediyelerde, Türkçe'nin diğer dillerle eşit olarak kullanılması konusunda başarı elde edilmiştir. Okullarda Türkçe eğitim verilmekte, Türkçe kitaplar okutulmakta ve Türkçe okul diplomaları verilmektedir. Fakat halen resmi dil olarak tanınması sağlanamamıştır. Ne acıdır ki komünist Yugoslav rejiminin Anayasal hak olarak tanıdığı ve verdiği dil hakkı, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesini çıkaran Birleşmiş Milletler gibi uluslararası bir kurumun yöneticileri tarafından gasp edilmektedir.

Türkler böylece, UNMIK, AGİT ve diğer uluslararası kuruluşlara varlıklarını kabul ettirtiler. Bu sefer de Kosova'nun yönetilmesi, demokratikleşmesi konularında üzerlerine düşen görevi yapmaları, seçimlere katılarak, oluşacak Kosova Meclisinde yerlerini almaları gerekiyordu. En başta kendi aralarındaki bölünmüşlüğü ortadan kaldırmaları gerekmekte idi. Çünkü bu alanda TDB (Türk Demokratik Birliği, 20 Haziran 2001 tarihinde yapılan toplantı ile ismini "Kosova Demokratik Türk Partisi" olarak değiştirmiştir) ile THP (Türk Halk Partisi) vardı. Yugoslavya'da 1991'de çok partili sisteme geçilmesi ile birlikte Kasım 1991'de kurulan TDB Türklerin çoğunluğunun desteğini, THP ise Arnavut yandaşlığı yaparak Türklerin tepkisini almıştır. KDTP Türkler arasındaki bölünmüşlüğü ortadan kaldırarak, Türklerin yaşadığı en ücra köşelere kadar gitmiş, Türklerin sorunları ile ilgili her türlü mücadelede hep ön saflarda yer almıştır. Kasım 2001 yılında yapılan genel seçimler sonucunda Türkler 120 sandalyeli Kosova Meclisi'nde üç milletvekili ile temsil edilmeye başlamıştır. Yine 2003 yılı içerisinde yapılan yerel seçimlerde, Kosova Demokratik Türk Partisi Türklerin yoğun olarak yaşadığı Prizren kentinde yüzde 10'la üçüncü parti olarak büyük bir başarı elde

²⁰ Menmet BÜTÜÇ, "Unmik Registration Forms in Turkish are Fake (Unmik'in Türkçe Kayıt Formları Sahtedir)", *Yeni Dönem*, Sayı: 22, 6 Temmuz 2000, Prizren, s.3

²¹ Enis TABAK, "Türk Halkının Büyük Zaferi", *Yeni Dönem*, Sayı:65, 17 Mayıs 2001, Prizren, s.1

etmiş,²² bunun sonucunda Belediye Meclisi'ne dört temsilci sokmayı başarmıştır. Seçimlerin galibi İbrahim RUGOVA'nın partisi LDK (Lidhja Demokratike e Kosovës-Kosova Demokratik Birliği) ile yapılan ittifak sonucunda; belediyede üç müdürlük, eğitim müdürlüğünde Türk Eğitimi için bir koordinatör seçilmesini sağlamıştır.²³ Nereden bakarsanız bakın bu büyük bir başarıdır, çünkü belediyelerde Türklerin hakları savunulmuyor, yıllardır buralarda çalışan birçok Türk işten çıkarılıyordu. İşten çıkarmalarla ilgili Yeni Dönem'in altmış birinci sayısında çıkan "Prizren Belediyesi'nde Büyük Skandal" isimli makalede, Prizren Belediyesi'nde açılan iş ilanından sonra, birçok işçinin işine son verildiği belirtilmektedir. İşten çıkarılan kişilerle yapılan röportajların sonunda verilen istatistik bilgiler dikkat çekicidir. "İşten kovulan tüm sayının %70'i Türklere ve Boşnaklara aittir. Bunun dışında Belediye Meclisinde çalışan Türklerin tüm sayısından %95'i işten kovulmuştur".²⁴

Kosova Meclisi'nde KDTP adına Türk toplumunu temsil eden milletvekilleri de boş durmadılar, kendilerini kanıtlayarak Türk toplumunun sorunlarını dile getirmeye ve bunlara çözüm bulmaya çalıştılar. 2001 yılı Kasım ayında yapılan genel seçimlerde KDTP Gilani Milletvekili olarak Kosova Meclisi'ne giren Nafiye GAŞ, 9 Ocak 2003 tarihinde Kosova Meclisi Başkanlık Divanı üyeliğine seçildi. Önemli gelişmelerden birisi de KDTP Milletvekili Resmîye MUMCU'nun, Kosova Başbakanı Bayram RECEPİ tarafından, 5 Mart 2003'te Kosova Sağlık Bakanı olarak atanmasıdır.²⁵ Bütün bu gelişmeler Türklerin Kosova'daki varlığını pekiştirmekte, siyasi alanda başarılar kazanmasını, haklarının korunması için legal bir alan oluşmasını sağlamaktadır.

Son dönemde, Kosova'nın korunması için Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan Uluslar arası Barış Gücü KFOR'un yayınladığı gençlik dergisinde karşılaştığımız olay, Kosova'da Türklere bakış açısını ortaya koyma konusunda

²² Enis TABAK, www.ntvmsnbc.com

²³ Ferhat DERVİŞ, "Millî Benlik Böyle Savunulmaz (2)", www.prizrenliler@yahoo.com, 23 Aralık 2003

²⁴ "Prizren Belediyesinde Büyük Skandal", **Yeni Dönem**, Sayı:61, 19 Nisan 2001, Prizren, s.10

²⁵ Belgin AKALTAN, "All K-Wide Broadcaster and dailies Primary Source, KTV, Zeri" dedi İngilizce metni email vasıtası ile göndermiştir.

bize bir fikir verebilir. KFOR, Kosovalı gençlere yönelik "For You" isimli bir dergi yayınlamaktadır. Bu derginin yayın dili İngilizce, Arnavutça ve Sırpça'dır. Kosova Demokratik Türk Partisi Gençlik Kolları üyeleri bu konu ile ilgili mücadele başlatmış, Yeni Dönem gazetesi ve diğer dernekler de destek vermiştir. En son olarak derginin Ekim 2003 tarihli 8. sayısının 21. sayfasında İngilizce ve Sırpça baskısında ilginç bir istatistikle "Prizren'de; yüzde 86 Arnavut, yüzde 6 Boşnak, yüzde 2 Rom-Aşgali (Çingene), yüzde 15 Sırp'ın yaşadığı belirtilerek, Türklerle ilgili hiçbir rakam belirtilmemiştir. Ancak dikkat çeken bir husus da, "For You" dergisinin Arnavutça yayınlanan sayısında aynı istatistiklerle Türklerin yüzde 5'inin Prizren'de"²⁶ yaşadığının belirtilmiş olmasıdır. Bu derginin Türkçe olarak da yayınlanması için verilen mücadelede derginin editörleri maddi imkansızlıktan dolayı bunun gerçekleşmediğini belirtmişlerdir. Yine bu konu ile ilgili ilginç bir gelişme de Afyon Kocatepe Üniversitesi tarafından bu konuya verilen tepkidir. İlginçtir, çünkü daha önce hiçbir üniversitemiz Kosova ile ilgili böyle bir tepki vermemiştir. Afyon Kocatepe Üniversitesi (AKÜ) senatosunun yayınladığı açıklamada: "Dünyada halklar arasında Eşitlik ve adaletin sağlanmasını amaç edinen bazı kuruluş ve örgütlerin bu amaçlarından uzaklaştıkları ve çağdışı asimilasyon politikalarına alet oldukları görülmektedir. Tarafımızca üzüntüyle karşılanan ve dünya barışını tehdit edebileceği düşünülen bu duruma dair vahim bir örnek Kosova'da yaşanmaktadır. 1999 yılındaki Kosova Savaşı'ndan sonra 11 Haziran 1999'dan bu yana Kosova'da güvenliği Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1244 sayılı kararı uyarınca Kosova Barış Gücü (KFOR) sağlamaktadır. Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), İnsani Yardım Topluluğu Enformasyon Merkezi ve Birleşmiş Milletler İnsani Yardım İşleri Koordinasyon Bürosu da bu bölgede hakların savunucusu güvenilir örgütler olarak faaliyet göstermektedir. Oysa savaş sonrası etnik toplulukların Kosova toplumuna entegre olmasını amaçlayan bu örgütler, Kosova'daki Türk Toplumunu yok saymakta ve entegrasyon yerine asimilasyona hizmet etmektedir. Bu örgütlerin hazırladıkları atlaslara ya da yaptıkları nüfus araştırmalarına göre Kosova'da Türkler

²⁶ Enis TABAK, Derya Kültür Sanat Dergisi, Ekim 2003, Sayı:7, Prizren, Prizrenliler@yahoo.com, Internetajans.com

yaşamamaktadır. KFOR yayın organı olan 'For You' adlı derginin Ekim 2003 sayısında yapılan nüfus araştırmaları sonucunda Türklerin varlığını reddeden bir rapor yayımlanmıştır. Diğer örgütlerin birlikte hazırladıkları atlasta da Türklerin olmadığı iddia edilmektedir. Ayrıca, savaş sonrası tüm topluluklara hakları geri verilirken Miloşeviç rejiminin ortadan kaldırdığı Türkçe'nin resmi dil statüsü Birleşmiş Milletlere bağlı bir örgüt olan UNMIK tarafından da yok sayılmaktadır" denildi. Açıklamada şu görüşlere yer verildi: "Bu anlaşılmaz ve kabul edilemez tutumlar, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatının (AGİT) temelini oluşturan ve 1 Ağustos 1975 tarihinde 33 Avrupa ülkesi ile ABD ve Kanada tarafından devlet ve hükümet başkanları düzeyinde imzalanan Helsinki Nihai Senedi'nin temel ilkelerine de aykırıdır. Kosova'da Türk toplumu olmadığını iddia eden örgütler, Türklerin Kosova'da öteden beri var olduklarını bilmeli ve asılsız iddialarının Türkleri Kosova'dan silip atamayacağını anlamalıdır. Bu uygulamaları şiddetle kınıyor ve Kosova'daki Türklerin sorunlarına acilen çözüm bulunarak varlıklarının korunmasını diliyoruz".²⁷ Bu tepki 'Kosova'da verilen mücadeleye destek olma anlamında çok anlamlıdır. Kosovalı Türkler bu gelişmeleri de yakından takip etmekte ve bunların artarak devam etmesi gerektiğini belirtmektedirler.

B. BASIN ALANINDAKİ GELİŞMELER

Yugoslav Sosyalist Federatif Cumhuriyeti'nde, basın faaliyetleri bütün azınlıklar için devlet tarafından tüm masrafları karşılanan gazete ve dergiler sayesinde oluyordu. Ancak etnik çatışmaların başlaması ve sonrasında Birleşmiş Milletler geçici yönetiminin Kosova'da kurulmasıyla birlikte bütün yayın hayatı özel girişimler eliyle sürdürülmeye çalışılmıştır. Bu dönemde çıkarılan, Türk, Arnavut, Boşnak gazete ve dergileri savaş sonrası büyük maddi sıkıntılar içine girdiler. Bütün Kosova basını ilk etapta uluslararası yardım kuruluşlarından aldıkları yardımlarla, ayakta durmaya çalışmıştır. Zaman içerisinde Kosova'lı Türklerin Türkiye ile ilişkilerini geliştirmeleri, Türkçe dilinin resmîyet kazanması ve Kosovalı Türklerin diğer problemleri ile ilgili olarak Türkiye'den gelen diğer

²⁷ Ata Gündüz KURŞUN , "Kosova'daki Türklerin Sorunlarına Çözüm Çağrısı", İHA, Afyon, 02.12.2003, prizrenliler@yahoo.com

resmi görevlilerle kurulan irtibatlar sonucunda, Türkiye'den TİKA(Türk İşbirliği ve Kalkınma İdaresi Başkanlığı) vasıtasıyla, Kosova Türk Basını'na yardımlar gelmeye başlamıştır. Şu an da çıkarılan "Yeni Dönem" gazetesi, "Sofra" kültür-sanat dergisi, "Türkçem" çocuk dergisi gibi belli başlı dergi ve gazeteler, büyük oranda TİKA'nın yaptığı yardımlar sayesinde çıkmaktadır. Ayrıca merkezi Türkiye'de bulunan AKV(Anadolu Kalkınma Vakfı)'de Kosova'da kurulu bulunan Türk Derneklerine, Türk Basın-Yayını'na yardımlarda bulunmaktadır. Kosova Türk Tabur Görev Kuvvet Komutanlığı da, buralı Türklere her türlü yardımı yapmakta, basın yayın ve kültürel faaliyetlerinde maddi ve manevi destek vermektedir. Kosova'da "Yeni Dönem" Türk radyosu, yine Türk Taburu bünyesinde bir Türkçe radyo bulunmaktadır. Yerel bazı Arnavut radyolarında da, gün içerisinde belli saatlerde Türkçe yayın yapılmaktadır.

Kosova'da, Birleşmiş Milletler (UNMIK) ve AGİT (OSCE) bünyesinde Basın-Yayın büroları kurularak bu faaliyetler kontrol altına alınmaya çalışılmıştır. UNMIK tarafından çıkarılan, 2000/36 ve 2000/37 sayılı tüzükler görsel medya ve yazılı basınla ilgilidir.²⁸ UNMIK döneminde bu düzenlemelere göre Kosova'daki medya faaliyetleri devam etmektedir. Daha çok medya faaliyetleri ile AGİT(OSCE) ilgilenmektedir. Buradaki görevlilerle yaptığımız görüşmelerde; UNMIK içerisinde güçlü olan Amerikalıların kendi ülkelerindeki uygulamaları getirmeye çalıştığı, buna mukabil AGİT'in Avrupalıların kurallarını uygulamaya çalıştığını öğrendik. Tabi ki bu kurallar tamamen geçicidir. Kosova'da gerçek bir hükümet kurulması ile birlikte, görsel ve yazılı medya için de yeni ve kalıcı düzenlemeler getirilecektir.

Kültürel alandaki gelişmeler sevindiricidir. Kosova'da, 23 Mayıs 1953 yılında ²⁹ Prizren'de kurulan "Doğru Yol Kültür Sanat Derneği" başta olmak üzere, Priştine'de, Gerçek Kültür ve Sanat Derneği, kurulmuş, özellikle tek partili Yugoslavya'nun parçalanmasından sonra (1990), 5 Eylül 1994'de Prizren'de kurulan Türk Yazarlar Derneği, "Öğretmenler Derneği", "Rumeli Tiyatrocular ve Sanatçılar Derneği", "Prizren Türk Müziği Konservatuvarı Derneği", "Filizler Kültür Sanat

²⁸ **Temporary Code Of Conduct For The Print Media In Kosovo**, UNMIK Regulation No.2000/37, 2000, Priştina

²⁹ İsmet LUMA" Doğru Yol 25 Yaşında", **Esin Dergisi**, V/16, Prizren, Aralık 1976, s.6

Derneği", "Yazarlar Derneği", "Esnaf, Tüccar ve İş Adamları Derneği", "Türkologlar Derneği", "Balkan Müzisyenleri Derneği", "Türk Ocağı", "Barış Manço Kültür ve Dayanışma Derneği", "Zübeyde Hanım Türk Kadınları Derneği", Gilan'da,"Atatürkçü Düşünce Derneği", bu dernekler Kosova'da özel olarak Prizren'de her alanda özellikle kültürel alanda çalışmalar yapılmasını sağlamıştır.³⁰

Kosova'da bulunan Türk dernekleri, Kosova'da Türk varlığını temsil etmekte ve kültürü ile birlikte Türklüğü yaşatmaya çalışmaktadır. "BAL-TAM" (Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi) da, Balkanlarda Türklüğün yaşatılması için çalışan, bu konuda her yıl uluslararası düzeyde sempozyumlar düzenleyen bir kuruluştur. Merkezi Prizren'de bulunan bu kurum sayesinde, Balkan Türkleri ile ilgili kitaplar basılmaya başlanmış, Balkanlardaki Türk varlığı belgelerle ortaya konulmuştur.

Hali hazırda Kosova genelinde yeni dernekler ve basın alanında yeni yayınlar çıkarılmaya devam edilmektedir. Kosova'daki az denebilecek Türk nüfusuna rağmen, bu kadar çok dernek ve basın organının bulunması bir bölünmüşlük görüntüsü arz edebilir. Geçmişe bakıldığında bunun doğruluk payı olduğu söylenebilir. Günümüzde, siyasi alanda "KDTP" ve "THP", basın alanında "Sofra", "Gerçek", "Derya", "Medeniyet", Kültür, Sanat dergileri, "Yeni Dönem", "Demokrasi Ufuzumuz" gazeteleri ve yukarıda bahsettiğimiz çeşitli dernekler faaliyet göstermekte ise de, bu bölünmüşlüğü ortadan kaldırmak ve birliktelik yönünde, burada bulunan Türkiye Cumhuriyeti Devlet kurumları, Türk Esgüdüm Bürosu, KTTGKK(Kosova Türk Tabur Görev Kuvvet Komutanlığı)'lığı, Türk Polisleri , TİKA, AKV(Anadolu Kalkınma Vakfı) çaba göstermektedir. Bu çalışmalar neticesinde Kosovalı Türkler haklarını aramak için on iki Türk Parti ve derneğinden oluşan "Kosova Türk Temsil Kurulu"³¹nu oluşturmuşlar ve haklarını Birleşmiş Milletler nezdinde bu kurul sayesinde aramışlardır.

³⁰ Ahmet S. İGÇİLER, "Merkezi Prizren'de Olan "Bal-Tam" Balkan Türkoloji Araştırma Merkezi Kuruldu", *Sofra Dergisi*, Sayı:5-6, Prizren, 2000, s.36

³¹ "Türkiye Kosova'daki Türklerin Durumundan Memnun Değil", *Yeni Dönem*, Sayı:26, 3 Ağustos 2000, Prizren, s.1

308 1999 ETNİK ÇATIŞMALAR SONRASI, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER
(UNMIK-UNITED NATIONS MISSION IN KOSOVO) GEÇİCİ
YÖNETİMİNDE KOSOVA'NIN DURUMU

Kosovalı Türkler Türklüklerini hiçbir zaman unutmadan, bu topraklardaki var olma mücadelelerini zor şartlar altında sürdürmektedirler. Türkiye Cumhuriyeti Devleti olarak, bizim için önemli bir stratejik değeri olan Balkanlardaki Türk nüfusuna sahip çıkmamız, uluslar arası platformda onların sesini duyurmamız gerekmektedir. Eğer gelecekte Balkanlarda var olmak ve oradaki mirasımıza sahip çıkmak istiyor isek, devlet olarak "*Evlad-ı Fatihan*" ı unutmamamız gerekmektedir.

ÖZET

Kosova'daki yeni dönem Kosovalı Türkler için yeni bir başlangıç olacaktı. Fakat geçen zaman Türkler için pek bir şeyin değişmediğini gösterdi. Kosovalı Türkler UNMIK'in çıkarmış olduğu kurullarla mücadele etmeye başladılar. Fakat bu mücadeleleri yeterli olmadı. Bunun yüzünden, birçok dernek, gazete, dergi ve radyo kurdular. Bu arada Türkiye'deki Türk Hükümeti onların mücadelelerini destekledi. Şu an hala Kosovalı Türkler, UNMIK'ten Türkçenin resmi dil olarak kullanılması gibi yeni haklar alabilmek için çalışmaktadırlar.

ABSTRACT

The new period of Kosovo would have been new beginning for Kosovo Turks. But the time showed there was nothing changed for Turks. Kosovo Turks started to struggle against UNMIK policies. But it was not enough. Because of this they founded different kind of associations, newspaper, magazines and radio. At that time The Turkish government in Turkey supported their struggle. Now they still tried to get some new advantage like using Turkish Language from UNMIK.

Keywords: Kosovo; UNMIK; Turkish Language; UNMIK Regulations Turkish Associations;